XI. KÁRXANALAR HÁM SHÓLKEMLER JUMISLARINIŃ ULÍWMA TÁRIYPI

Sońǵı jıllarda húkimetimiz tárepinen mámleketti sociallıq-ekonomikalıq rawajlandırıw, aktiv isbilermenlik, innovciyalıq ideyalar hám dóretiwshilik potencialın qollap-quwatlaw arqalı xalıqqa múnásip turmıs sharayatların jaratıw, isbilermenlik ortalığın jaqsılaw, bántlikti támiyinlew boyınsha keń kólemli jumıslar ámelge asırıp kelinip atır.

Atap aytqanda, kishi biznes hám jeke isbilermenlik mámleketimiz ekonomikasınıń tiykarǵı buwını esaplanıp, búgingi kúnde usı tarawdı jedellik menen rawajlandırıw, isbilermenler iskerligin qollap-quwatlaw, olardıń qatarın jáne de keńeytiw hám xoshametlew boyınsha keń kólemli jumıslar ámelge asırılıp atır.

Atap aytqanda, 2023-jıl 1-iyul jaǵdayına respublikada hárekettegi kárxanalar hám shólkemlerdiń sanı (fermer hám dıyxan xojalıqlarınan tısqarı) 24,1 mıń qurap, olardan kishi kárxana hám mikrofirmalar 20,4 mıń quradı.

Kárxana hám shólkemler tuwrısında ulıwma maǵlıwmatlar
fermer hám diyqan xojalıqlarınan tısqarı, 1- iyul jaǵdayına tiykar, birlikte.

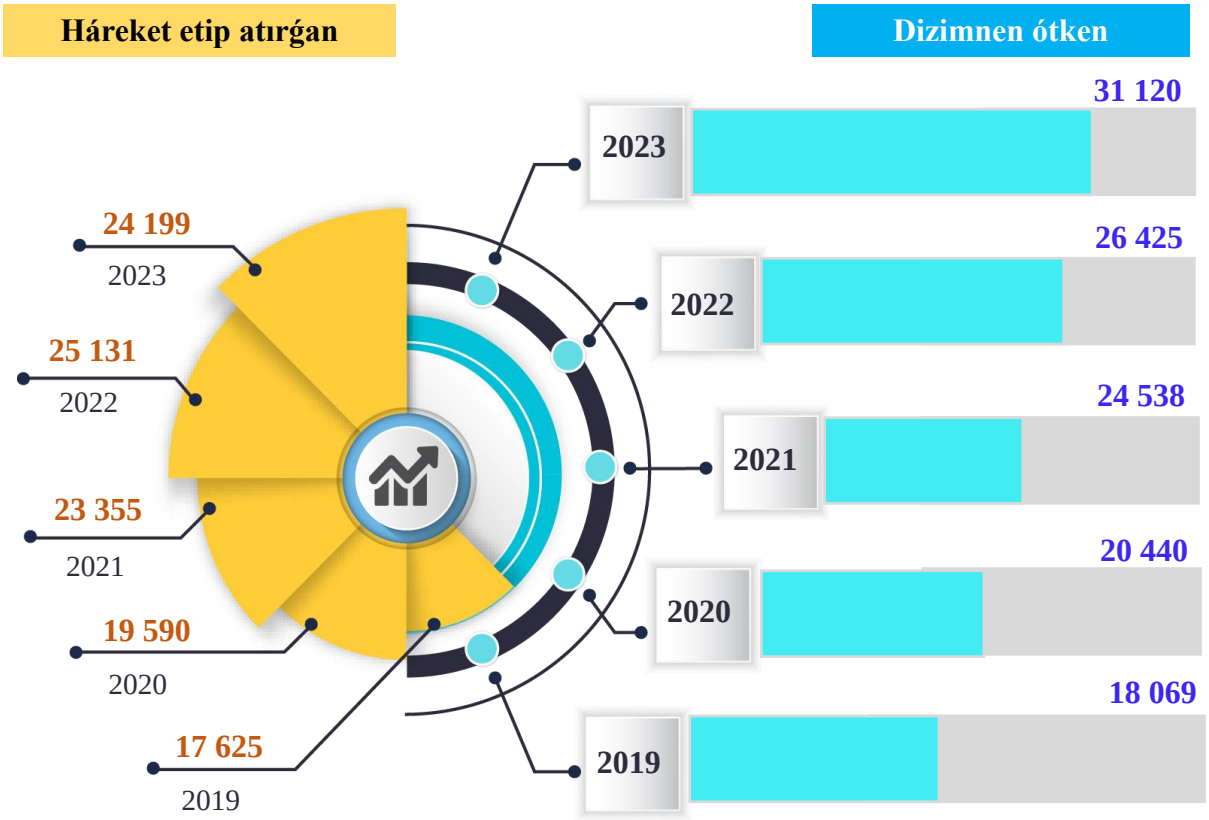

Klassifikator boyınsha hárekettegi kommercialıq kárxanalardıń ulıwma sanı, *birlikte*

2023-jıl 1-iyul jaǵdayına)

15 632

Juwapkershiligi sheklengen jámiyet

2 025

Shańaraq kárxanalar

452

Basqalar

2 348

Jeke kárxanalar

20

Akcionerlik jámiyetleri

Hárekettegi kárxana hám shólkemler ulıwma sanı, *birlikte*
(2023-jıl 1- iyul jaǵdayına)

Ekonomikalıq xızmet túrleri

2 980
12,3 %
Awıl, toǵay hám balıqshılıq xojalıǵı

3 372
13,9 %
Sanaat

1 809
7,5 %
Qurılıs

7 078
29,2 %
Sawda

900
3,7 %
Tasıw hám saqlaw

1 266
5,2 %
Jasaw hám awqatlanıw

398
1,7 %
Informaciya hám baylanıs

470
1,9 %
Den sawlıqtı saqlaw hám Social xizmet kórsetiw

5 926
24,6 %
Basqa túrler

Jańadan ashılǵan kárxana hám shólkemler

(2023- jıl yanvar-iyun jaǵdayına tiykar, birlikte)

Ekonomikalıq xızmet túrleri boyınsha

Jańadan ashılǵan kárxana hám shólkemler

(yanvar-iyun jaǵdayına tiykar, birlikte)

Jıllar kesiminde

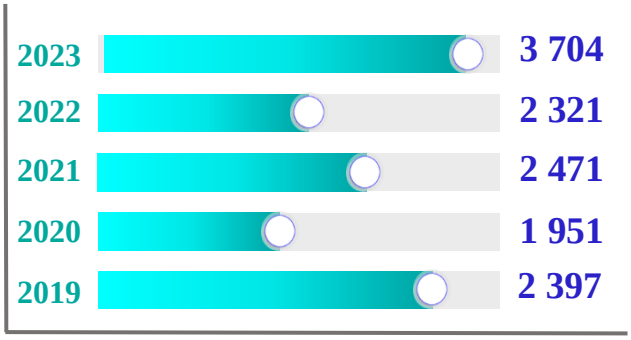

Jańadan ashılǵanlardıń hárekettegi kárxanalarǵa qatnası (payızda)

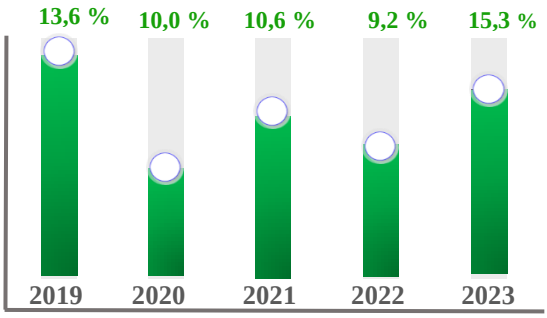

2023-jıl yanvar-iyun aylarında jańadan dizimge alınǵan kárxana hám shólkemler sanı 3 704 bolıp, 2022- jıldıń usı dáwirine salıstırılǵanda 1 383 ge kóbeygenligin kóriwimiz múmkin.

Hárekettegi awıl, toǵay hám balıqshılıq xojalığı tarawındaǵı kárxana hám shólkemler

2023- jıl 1-iyul jaǵdayına tiykar, birlikte

Rayonlar kesiminde

Nókis q.	130
Ámiwdarya	341
Beruniy	290
Bozataw	100
Qaraózek	120
Kegeyli	196
Qońırat	174
Qanlikól	159
Moynaq	120
Nókis	295
Taqıyatas	95
Taxtakópir	86
Tórtkól	316
Xójeli	149
Shımbay	153
Shomanay	100
Ellikqala	156

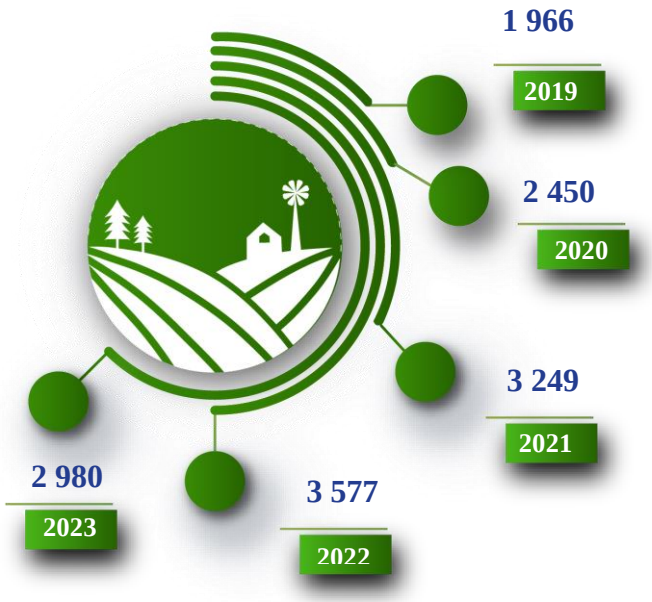

Ózbekstan Respublikasında mámlekettiń azıq-awqat qáwipsizligin támiyinlewge qaratılǵan awıl xojalığın rawajlandırıwdıń tereń oylanǵan strategiyası izbe-iz ámelge asırılıp atır.

Mámleketimiz ekonomikalıq jáne social reformalarınıń zárúrli strukturalıq bólimlerinen biri miywe-palız eginleri jetistiriwge qaratılǵan. Bunday jantasıw xalıq mútajliklerin tolıq támiyinlew, olardıń salamatlığın saqlaw hám bántlik shárt-shárayatların jaratıwda tiykarǵı jónelislerden birine aylandı.

Balıq tutıw hám akvakultura

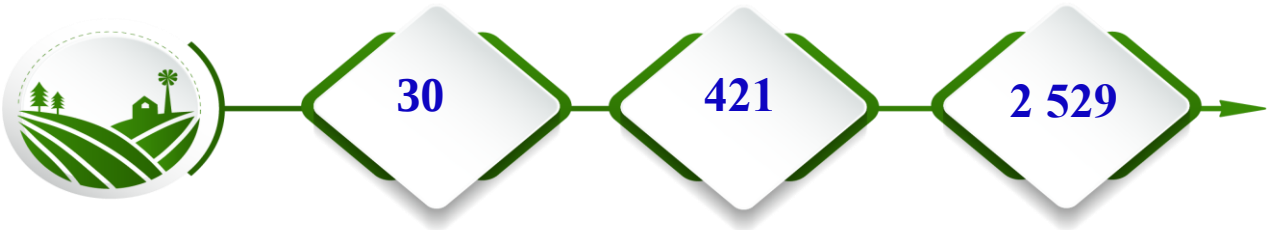

Toǵayshılıq hám aǵash tayarlaw

Dıyqanshılıq hám sharwashılıq, ańshılıq hám bul tarawlarda xızmet kórsetiw

Sanaat tarawında háreketteki kárxana hám shólkemler haqqında maǵlıwmatlar *(2023- jıl 1-iyul jaǵdayına tiykar, birlikte)*

Rayonlar kesiminde

Nókis q.	613
Ámiwdarya	322
Beruniy	295
Bozataw	47
Qaraózek	157
Kegeyli	115
Qońirat	248
Qanlikól	76
Moynaq	127
Nókis	91
Taqıyatas	122
Taxtakópir	95
Tórtkól	319
Xójeli	196
Shımbay	143
Shomanay	95
Ellikqala	311

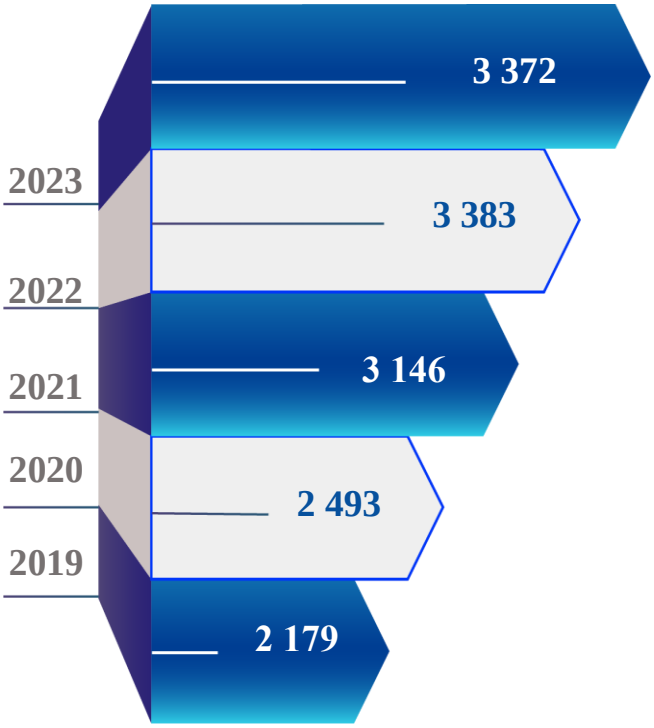

Sanaat tarmaǵı ekonomikalıq tarmaqlar ishinde eń joqarı potencialǵa iye bolǵan tarmaqlardan esaplanadı. Sońǵı úsh jıl ishinde iskerlik kórsetip atırǵan sanaat kárxanaları sanınıń ósiw páti 107,2 % ti quradı.

Sanaat kárxanaları sanı jámi kárxana hám shólkemlerdiń 13,9 % úlesin quradı. Sonnan – 92,0 % úlesin islep shıǵarıw sanaatı (ótken jıldıń usı dáwirine salıstırǵanda ósiw 100,3 %); 5,0 % úlesin taw-kán sanaatı hám ashıq kánlerdi islew (ósiw 90,9 %), 2,2 % úlesin suw menen támiyinlew, kanalizaciya sisteması, shıǵındılardı jıynaw hám utilizaciya qılıw (ósiw 107,0 %) hám 0,8 % úlesin elektr, gaz puw menen támiyinlew hám hawanı kondiciyalaw (ósiw 78,8 %) shólkemlesken.

Qurılıs iskerligi menen shuǵıllanıp atırǵan kárxana hám shólkemler haqqında maǵlıwmatlar

2023- jıl 1-iyul jaǵdayına tiykar, birlikte

Rayonlar kesiminde

Nókis q.	811
Ámiwdarya	72
Beruniy	88
Bozataw	18
Qaraózek	47
Kegeyli	54
Qońırat	89
Qanlikól	31
Moynaq	36
Nókis	81
Taqıyatas	55
Taxtakópir	20
Tórtkól	140
Xójeli	98
Shımbay	40
Shomanay	32
Ellikqala	97

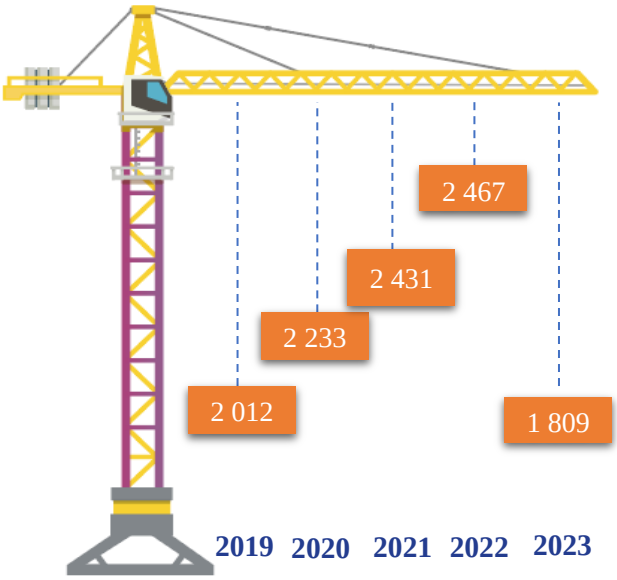

Ózbekstanda qurılıs sanaatı ekonomikanıń joqarı turatuǵın tarmaǵı retinde belgilengen. Qurılıs sanaatınıń baǵdarları boyınsha ótkerilgen analiz sonı kórsetedi:

- ımáratlar hám imáratlar qurıw baǵdarı 55,9 % ke úlesti qurap, ósiw páti ótken jıldıń usı dáwirine salıstırǵanda 69,4 % ke asqan ;
- puqaralıq obyektlerin qurıw baǵdarı 16,8 % úlesti qurap, ósiw páti ótken jıldıń usı dáwirine salıstırǵanda 91,0 % ke asqan ;
- qánigelestirilgen qurılıs jumısları baǵdarı 27,3 % úlesi hám 73,1 % ósiw pátin quradı.

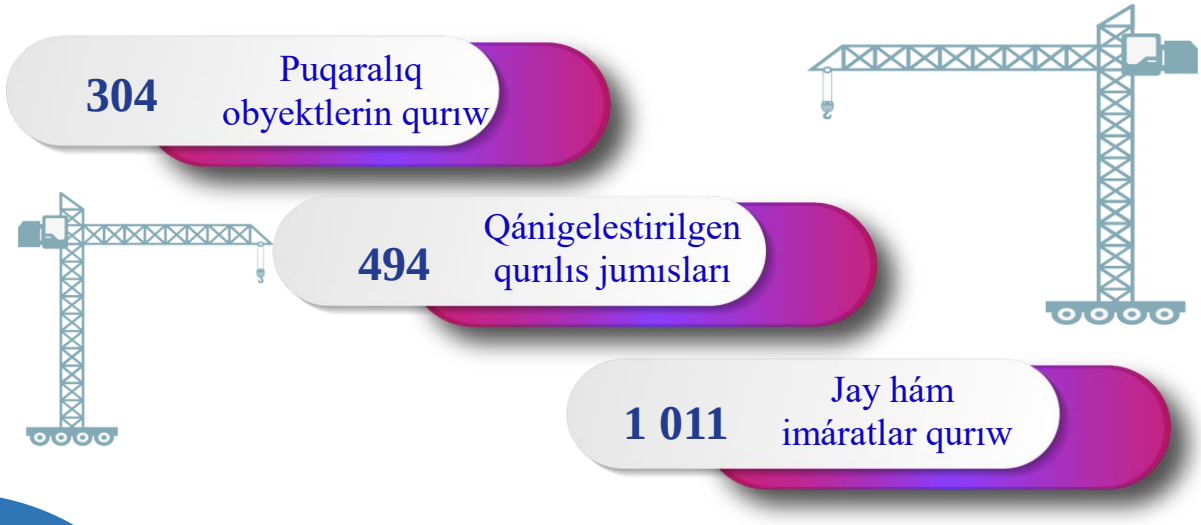

Sawda tarawında hárekettegi kárxana hám shólkemler haqqında maǵlıwmatlar

2023- jıl 1-iyul jaǵdayına tiykar, birlikte

Rayonlar kesiminde

Nókis q.	2 036
Ámiwdarya	590
Beruniy	632
Bozataw	57
Qaraózek	138
Kegeyli	189
Qońırat	393
Qanlikól	161
Moynaq	145
Nókis	151
Taqıyatas	233
Taxtakópir	90
Tórtkól	829
Xójeli	395
Shımbay	342
Shomanay	202
Ellikqala	495

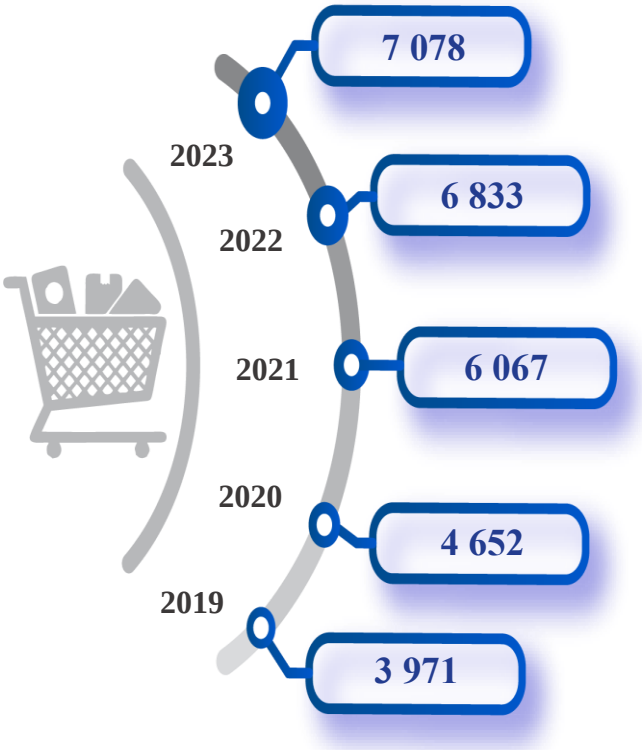

Analizler sonı kórsetedi, respublikada háreket etip atırǵan hár úshinshi kárxana sawda tarawında iskerlik júrgizedi, olardıń 100,1 %i yamasa 7,0 mıńı kishi biznes subyektlerine tuwrı keledi.

Sawda tarawınıń jónelisler boyınsha bólistiriwi tómendegishe:

- avtomobil hám motocikllar sawdasınan tısqarı usaqlap satıw sawda baǵdarı 65,6 % úlesti shólkemlesken bolıp, 2022- jıldıń sáykes dáwiri menen salıstırılǵanda ósiw páti 97,7 %ti quradı ;
- avtomobil hám motocikllar sawdasınan tısqarı kótere sawda baǵdarında 24,3 % úlesti qurap, ósiw páti 115,7 %ti quradı ;
- avtomobil hám motocikllarning kótere hám usaqlap satıw sawdası hám olardı remontlaw baǵdarında 10,1 % úlesti tuwrı kelip, ósiw páti 120,2 %ti quradı.

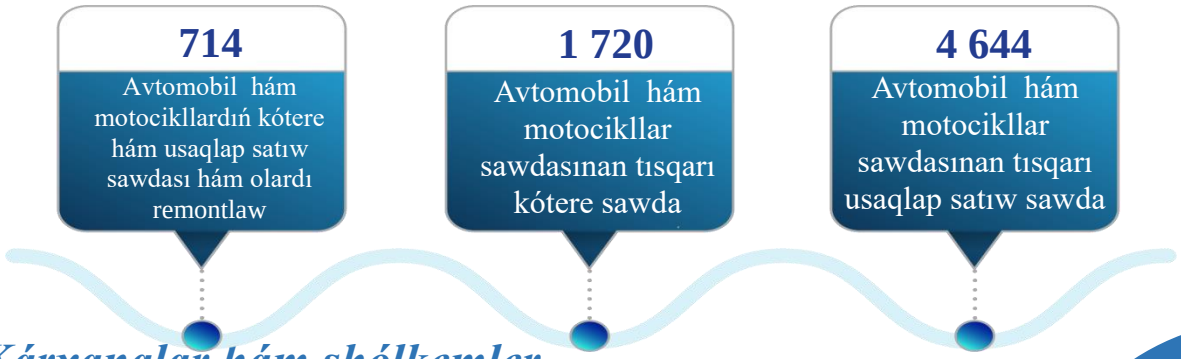

Den sawlıqtı saqlaw hám social xızmetler tarawında hárekettegi kárxana hám shólkemler haqqında maǵlıwmatlar

2023- jıl 1-iyul jaǵdayına tiykar, birlikte

Rayonlar kesiminde

Nókis q.	181
Ámiwdarya	40
Beruniy	37
Bozataw	1
Qaraózek	4
Kegeyli	15
Qońirat	36
Qanlikól	4
Moynaq	2
Nókis	11
Taqıyatas	14
Taxtakópir	7
Tórtkól	31
Xójeli	34
Shımbay	18
Shomanay	4
Ellikqala	31

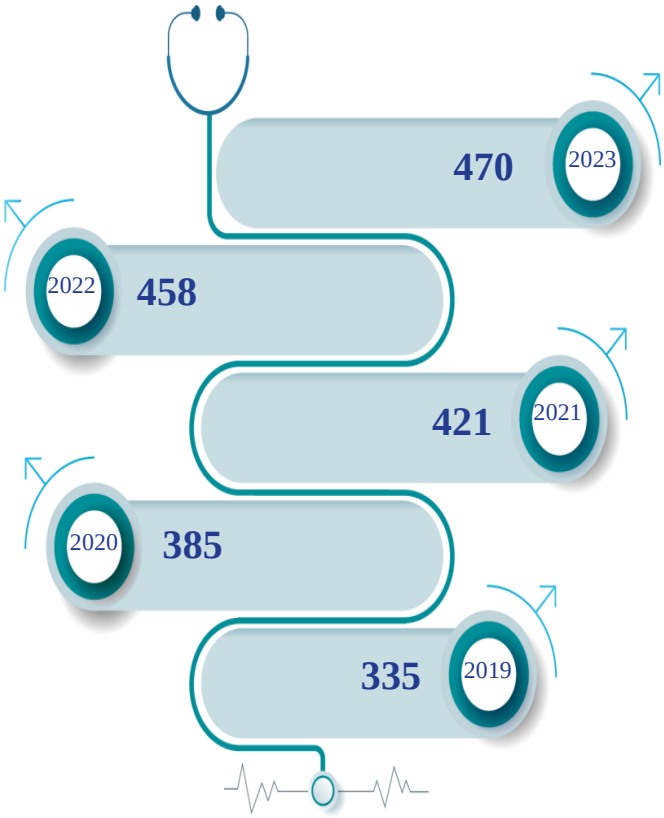

Den sawlıqtı saqlaw hám social xızmetler tarawında hárekettegi jámi kárxana hám shólkemlerdiń salmaqlı bólegi – 470 yamasa 1,9 % úlesi isbilermenlik subyektleri úlesine tuwrı kelgen.

Jónelisler boyınsha analiz sonı kórsetedi:

94,3 % kárxanalar den sawlıqtı saqlaw baǵdarına tuwrı kelip, ósiw páti 2022-jıldıń usı dáwirine salıstırǵanda 105,5 %ti quradı ;

Jasaw ushın jay menen támiyinlengen halda sociallıq xızmetler kórsetiw baǵdarındaǵı kárxanalar sanı 4,0 % ke tuwrı kelip, ósiw páti 50,0 %ti quradı ;

Jasaw ushın jay menen támiyinlenbegen halda social xızmetler kórsetiw baǵdarındaǵı kárxanalar sanı bul tarawdıń 1,7 payızın qurap, ósiw páti 80,0 % tine tuwrı keledi.

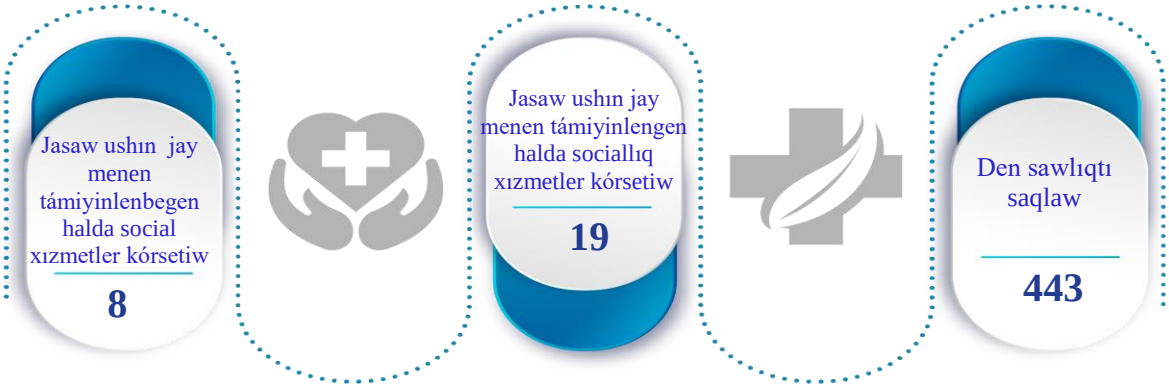

Jasaw hám awqatlanıw boyınsha xızmetler tarawında hárekettegi kárxana hám shólkemler haqqında maǵlıwmatlar

2023- jıl 1-iyul jaǵdayına tiykar, birlikte

Rayonlar kesiminde

Nókis q.	368
Ámiwdarya	148
Beruniy	97
Bozataw	14
Qaraózek	27
Kegeyli	42
Qońirat	109
Qanlikól	30
Moynaq	30
Nókis	13
Taqıyatas	26
Taxtakópir	21
Tórtkól	118
Xójeli	52
Shımbay	44
Shomanay	24
Ellikqala	103

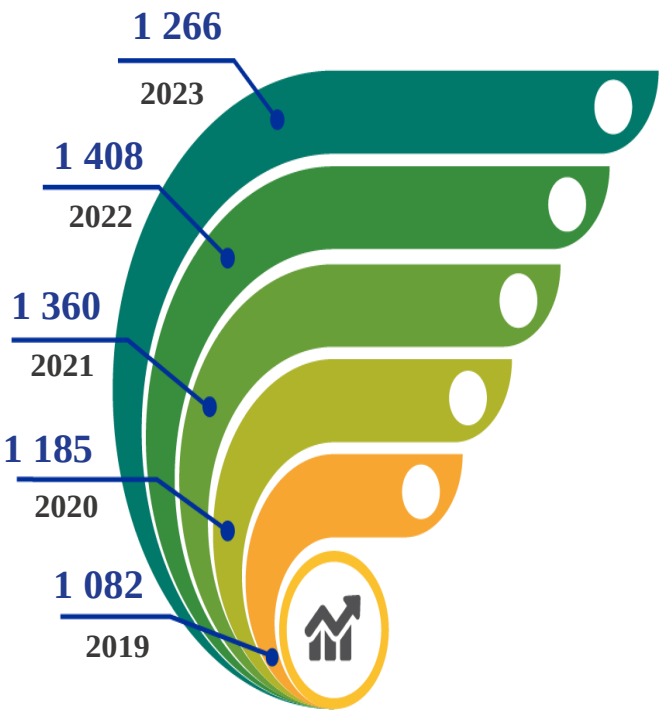

2023- jıl 1- iyul jaǵdayına tiykar, jasaw hám awqatlanıw boyınsha xızmetler tarawında hárekettegi kárxanalar ósiw páti 2019 - jıldıń usı dáwirine salıstırǵanda 117,0 % ti quradı. Bul xızmetler tarawı analizi sonı kórsetedi:

- mıymanxanalar, turistlik dem alıw orınlar, dem alıw hám dem alıw parkler jasaw boyınsha xızmetler baǵdarınıń tiykarǵı iskerligi esaplanıp, 2023- jıl 1-iyul jaǵdayına tiykar, jasaw hám awqatlanıw boyınsha xızmetler salasında iskerlik kórsetip atırǵan kárxana hám shólkemlerdiń 7,4 % úlesin quradı ;

- restoran hám buyırtpa boyınsha azıq-awqat hám awqat ónimlerin jetkiziw, azıq-awqat hám ishimlikler jetkiziw boyınsha xızmetler baǵdarınıń tiykarı esaplanıp, jasaw hám awqatlanıw boyınsha xızmetler salasınıń 92,6 % úlesin quradı.

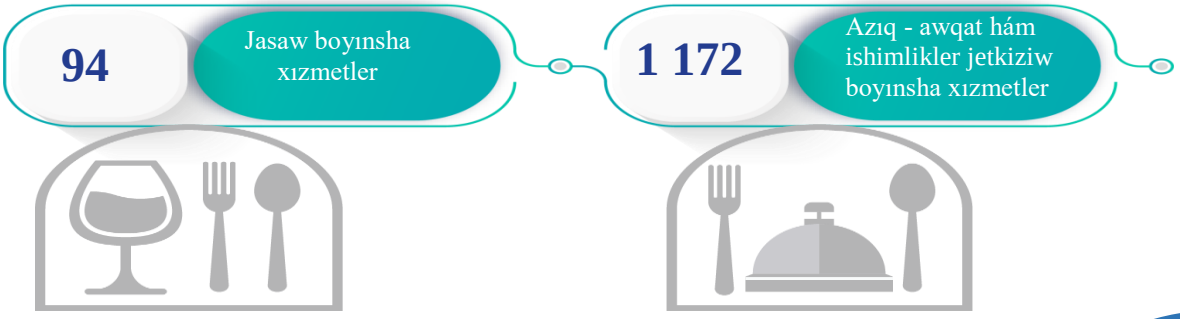

Hárekettegi kishi biznes subyektleri haqqında maǵlıwmatlar

2023- jıl 1-iyul jaǵdayına tiykar, birlikte

Jıllar kesiminde sanı

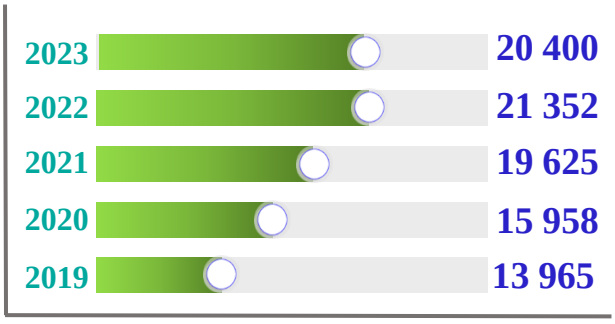

Jıllar kesiminde ósiw páti (payızda)

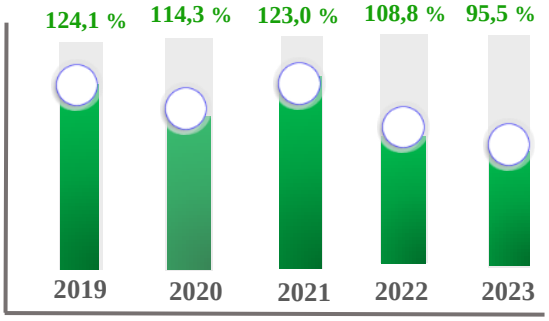

Ekonomikalıq xızmet túrleri boyınsha

jámige salıstırǵanda úlesi

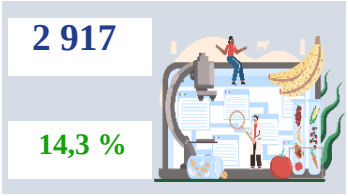

Awıl, toǵay hám balıqshılıq xojalıǵı

Sanaat

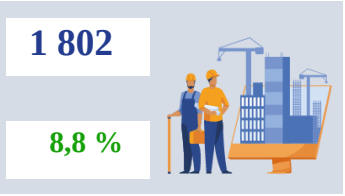

Qurılıs

Sawda

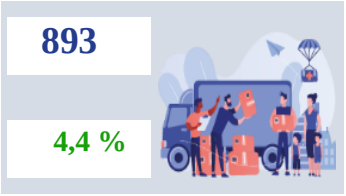

Tasıw hám saqlaw

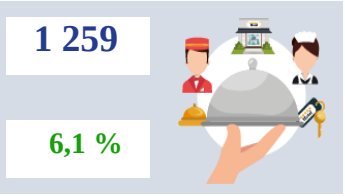

Jasaw hám awqatlanıw

Informaciya hám baylanıs

Den sawlıqtı saqlaw hám social xizmet kórsetiw

Basqa túrler

Rayonlar kesimde eń kóp kishi biznes subyektleri Nókis qalasında (26,0 %), Tórtkúl (10,6 %), Beruniy (8,5 %), Ámiwdarya (8,3 %) hám Ellikqala (6,8 %) rayonlarında iskerlik kórsetip atır. Bul aymaqlarda jámi kishi biznes subyektleri sanınıń 50 % ten artıǵı háreket etip atır.

Hárekettegi shańaraqlıq kárxanalar haqqında maǵlıwmat
2023- jıl 1-iyul jaǵdayına tiykar, birlikte

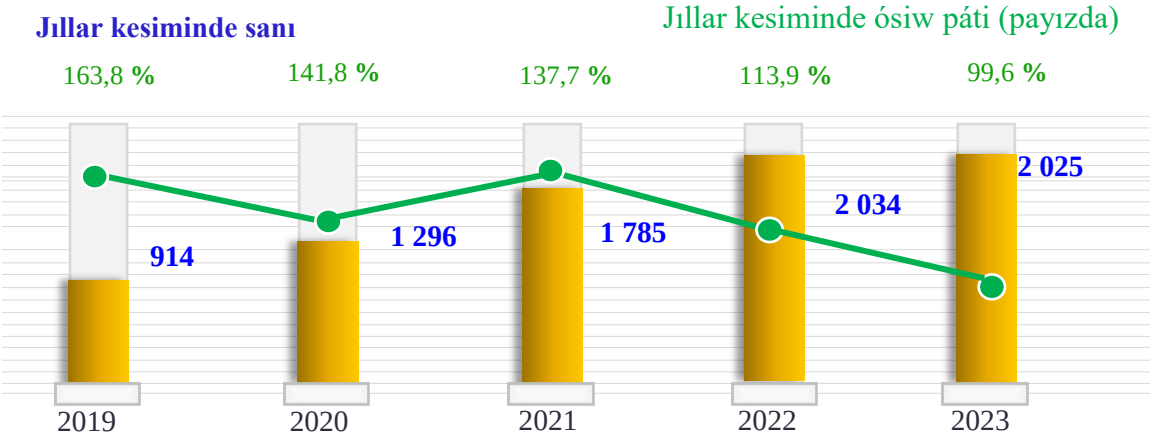

Shańaraq kárxana - onıń qatnasıwshıları tárepinen tovarlar islep shıǵarıw (jumıslar orınlaw, xızmetler kórsetiw) hám realizatsiya qılıwdı ámelge asırıw ushın qálegen tiykarda, shańaraq kárxana qatnasıwshılarınıń úlesli yamasa birgeliktegi múlkinde bolǵan ulıwma mal-múlk, sonıń menen birge, shańaraq kárxana qatnasıwshılarınan hár birewiniń mal-múlki negizinde shólkemlestiriletuǵın kishi isbilermenlik subyekti bolıp tabıladı.

Yuridikalıq shaxs retinde mámleket diziminen ótip, hárekettegi shańaraqqa tiyisli kárxanalar sanı 2023- jıl 1- iyul jaǵdayına tiykar 2019- jıldıń usı dáwirine salıstırǵanda 1 111 ge kóbeygenligin kóriwimiz múmkin.

Rayonlar kesiminde

Nókis q.	295	Nókis	56
Ámiwdarya	315	Taqıyatas	81
Beruniy	159	Taxtakópir	63
Bozataw	12	Tórtkól	415
Qaraózek	25	Xójeli	98
Kegeyli	23	Shimbay	23
Qońırat	117	Shomanay	20
Qanlikól	106	Ellikqala	190
Moynoq	27		

Háreketteki juwapkershiligi sheklengen jámiyetler haqqında maǵlıwmat

2023- jıl 1-iyul jaǵdayına tiykar, birlikte

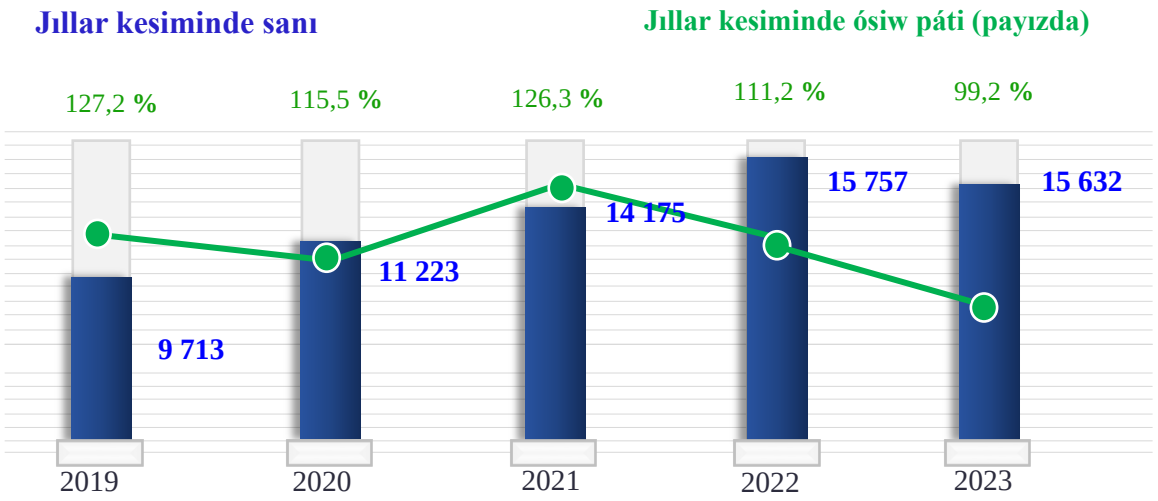

Juwapkershiligi sheklengen jámiyeti - bir yamasa bir neshe shaxs tárepinen shólkemlestirilgen, ustav fondı (ustav kapitalı) shólkemlestiriw húججetleri menen belgilengen muǵdarda úleslerge bólingen xojalıq jámiyeti esaplanadı. Juwapkershiligi sheklengen jámiyettiń qatnasıwshıları onıń minnetlemeleri boyınsha juwapker bolmaydı hám jámiyet iskerligi menen baylanıslı zıyanlar ushın ózleri qosqan úlesleri ma`nisi sheńberinde juwapker boladı.

2023- jıl 1- iyul jaǵdayına tiykar iskerlik kórsetip atırǵan 20,4 mıń kommerciya kárxana hám shólkemleriniń 15,6 mıń juwapkerligi sheklengen jámiyetler úlesine tuwrı keledi. Usı jámiyetler mámleketimizde isbilermenlik iskerliginiń eń keń tarqalǵan forması esaplanadı.

Tumanlar kesimida

Nókis q.	4 441	Nókis	630
Ámiwdarya	1 239	Taqıyatas	403
Beruniy	1 333	Taxtakópir	219
Bozataw	288	Tórtkól	1 512
Qaraózek	495	Xójeli	880
Kegeyli	607	Shımbay	722
Qońırat	933	Shomanay	349
Qanlikól	296	Ellikqala	835
Moynaq	450		

Hárekettegi jeke kárxanalar haqqında maǵlıwmat

2023- jıl 1-iyul jaǵdayına tiykar, birlikte

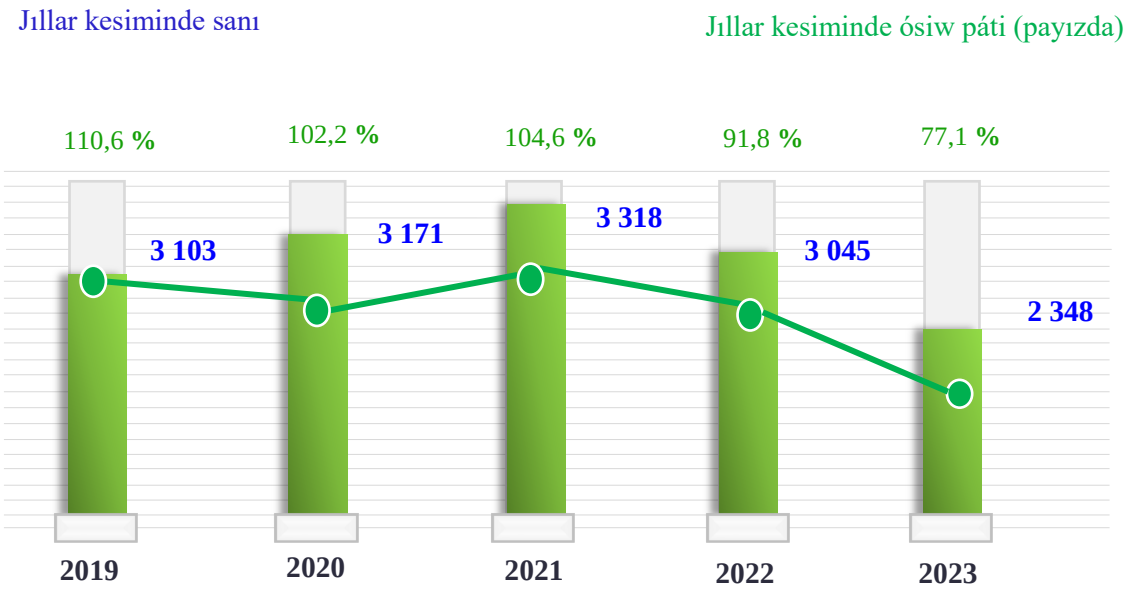

Jeke kárxana - mal-múlki birden-bir fizikalıq shaxs tárepinen dúzilgen hám basqarılatuǵın kommerciyalıq shólkem dep tán alıw etiledi. Jeke kárxana isbilermenlik subyektleriniń shólkemlestirilgen-huqıqıy forması bolıp tabıladı.

2023- jıl 1- iyul jaǵdayına tiykar, iskerlik kórsetip atırǵan jeke kárxanalar sanı ótken jıldıń usı dáwirine salıstırǵanda 77,1 payızdı quradı.

Tumanlar kesimida

Nókis q.	525	Nókis	20
Ámiwdarya	111	Taqıyatas	108
Beruniy	206	Taxtakópir	69
Bozataw	9	Tórtkól	214
Qaraózek	49	Xójeli	96
Kegeyli	55	Shımbay	83
Qońırat	199	Shomanay	140
Qanlikól	81	Ellikqala	341
Moynaq	42		

Hárekettegi shet el kapital qatnasıwındağı kárxana hám shólkemler haqqında mağlıwmat
2023- jıl 1-iyul jağdayına tiykar, birlikte

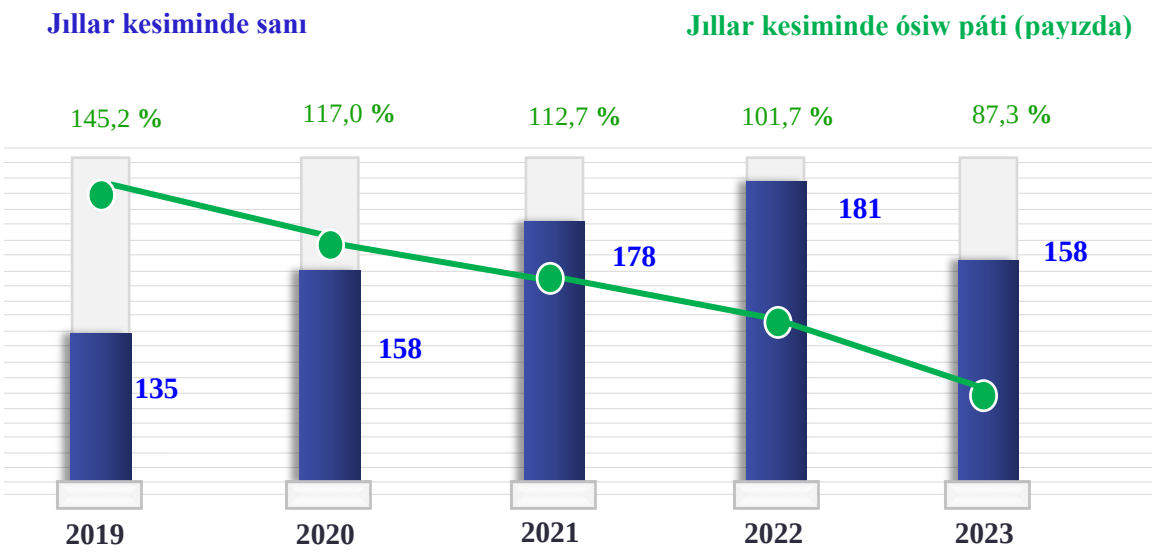

Shet el kapital qatnasıwındağı kárxanalar – kárxananıń ustav fondında rezidentler emes, sırt el yuridikalıq shaxsları (sırt el firmalarınıń filial hám bólimleri), sırt el puqaraları hám puqaralığı bolmağan shaxslar múlki qatnasıwındağı kárxanalar esaplanadı.

Keyingi bes jılda shet el kapital qatnasıwında iskerlik kórsetip atırğan kárxanalar sanı 135 den 158 ge yağnıy 117,0 % ke astı.

Tumanlar kesimida

Nókis q.	40	Nókis	8
Ámiwdarya	6	Taqıyatas	9
Beruniy	6	Taxtakópir	2
Bozataw	6	Tórtkóll	7
Qaraózek	6	Xójeli	5
Kegeyli	8	Shımbay	2
Qońırat	9	Shomanay	2
Qanlikól	8	Ellikqala	1
Moynaq	33		

Mámleketler kesiminde háreketteg shet el kapital qatnasıwındağı kárxanalar haqqında maglıwmat

2023- jıl 1-iyul jağdayına tiykar, birlikte

Ózbekstannıń jańa sırtqı siyasatın tiykarğı qásiyetleri bul ashıqlıq, uzaq múddetli turaqlı rawajlanıwdıń ústin turatuğın bağdarlarına itibar beriw, qońsılas mámleketlikler menen jaqsı qońsılaslıq munasábetlerin bekkemlew, xalıqaralıq sheriklikti biyğárez tiykarda keńeytiw bolıp tabıladı.

Bunıń nátiyjesinde, búgingi kúnde Ózbekstan ekonomikasınıń túrli tarmaqlarında isbilermenlik iskerligin júrgiziw hám investiciyalardı tartıw ushın zárúr bolğan ishki sharayatlardı jaratıw procesin xoshametlewge qaratılğan izbe-iz reformalar ámelge asırılıp atırğanı gúzetilip atır.

Sonıń menen birge, shet el kapital qatnasıwındağı iskerlik kórsetip atırğan kárxanalardan 83 i qospa kárxanalar, 75 si bolsa shet el kárxanalar esabına tuwrı keldi.

Qıtay Xalıq Respublikası

Rossiya Federaciyası

Qazaqstan Respublikası

Turkiya Respublikası

Qubla Koreya

Basqa mámleketler

Aymaqlar kesiminde shet el kapital qatnasıwındağı iskerlik kórsetip atırğan kárxanalar sanı
(2023- yil 1- iyul holatiga ko'ra, birlikda)

	Jámi	*sonnan:*	
		Qospa kárxana	shet el qatnasındağı kárxanalar
Qaraqalpaqstan Respublikası	**158**	**83**	**75**
Nókis q.	40	19	21
rayonlar:			
Ámiwdárya	6	3	3
Beruniy	6	2	4
Bozataw	6	6	
Qaraózek	6	4	2
Kegeyli	8	6	2
Qońırat	9	7	2
Qanlıkól	8	4	4
Moynaq	33	18	15
Nókis	8	2	6
Taqıyatas	9	3	6
Taxtakópir	2	1	1
Tórtkúl	7	4	3
Xojeli	5	3	2
Shımbay	2	1	1
Shomanay	2		2
Ellikqala	1		1

Hárekettegi shet el kapital qatnasındağı kárxanalardıń tiykarğı bólegi Nókis qalasında 40 (jámi sanına úlesi 25,3 %), Moynaq 33 (20,9 %), Qońırat hám Taqıyatas 9 (5,7 %), Kegeyli, Qanlıkól hám Nókis rayonnında 8 (5,1 %), Tórtkúl 7 (4,4 %), Qaraózek hám Beruniy, Bozataw, Ámiwdárya rayonlarında 6 (3,8 %) ǵa tuwrı keledi.

Statistikalıq kórsetkishlerge túsindirmeler

Kárxana hám shólkemlerdiń birden-bir mámleketlik registri - real waqıt rejiminde jańalap barılatuǵın maǵlıwmatlardan ibarat bolǵan informacion-maǵlıwmatnama kórinisindegi avtomatlastırılǵan sistema esaplanıp, birden-bir klassifikaciyalar sisteması tiykarında kárxanalar hám shólkemlerdiń mámleket esabın hám olardı identifikaciyalawdı támiyinleydi.

Dizimge alınǵan - dizimnen ótkeriw organları tárepinen belgilengen tártipte mámleket diziminen ótkerilgen hám de yuridikalıq shaxslardıń mámleketlik reestrinde bar bolǵan yuridikalıq shaxslar (saplastırılǵan yuridikalıq shaxslardan tısqarı).

Hárekettegi- dizimnen ótkeriw shólkemleri tárepinen belgilengen tártipte mámleket diziminen ótkerilgen hám de qarjı-xojalıq iskerligin ámelge asırmay atırǵanlıǵı yamasa saplastırıw aldında ekenligi haqqındaǵı maǵlıwmat kelip túspegen yuridikalıq shaxslar.

Jańadan ashılǵan - dizimnen ótkeriw shólkemleri tárepinen belgilengen tártipte yuridikalıq shaxslardıń mámleket reestrine tazadan kiritilgen yuridikalıq shaxslar.

Kishi kárxana hám mikrofirmalar Ózbekstan Respublikası Ministrler Kabinetiniń 2016 - jıl 24- avgusttaǵı “Ekonomikalıq iskerlik túrlerin klassifikaciyalawdıń xalıqaralıq sistemasına ótiw ilajları haqqında”ǵı 275- sanlı sheshiminiń 1-qosımshasına muwapıq, kishi isbilermenlik subyektlerine tiyisli bolǵan kárxanalar hám shólkemler.